Incun. 184 — 189
Bibl. Jag.

Varia opera ut patet ex indice

Theocritus et Hesiodus Poetae.
Fratris Baptistae Mantuani Poesis
Pomponius Historia Romana
Valerius Probus de interpretandis Romanorum nominibus
Catulli Poetae Epigrammata.

X. XI. 11 b–g
(pars a = Inc. 2969)

Inun. 184.

2

Liber georgicorum Nicolai de valle.

Hain 8539

Bibl. Jag.

Pio. II. Pont. Max.
Nicolaus de valle.

Si vacat enga rerum dignissime presul
Grataqz sint animo carmina nostra tuo.
Perlege que quondam dulci modulatus augna
In latios ausus vertere greca modos.
Ascrei inspicias Himerae ka e erga poete
Grecia quo quondam floruit hesiodo.
Hec fuerant, fateor, plectro meliore canenda
Hic opus ingenij quippe senilis erat.
At quia non nullos tam magna superbia vates
Eleuat. vt nullo greca in honore putent.
Sum tamen hoc ausus bis septem z quattuor anni
Dum mea labuntur lustra trahente dea.
Sumpsimus z tenuos grecorum e fontibus haustus.
Mixta qz cum greco lingua latina fuit
Quicquid id est ad te vatum clarissime vates
Mittimus es. clario non. minor ipse deo.
Suscipe et hesiodum placido complectere vultu
Hic quoqz iudicio stetqz cadatqz tuo.

BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS

❡ Hesiodi poetę Erga kae himerae. i. opera et dies ge/orgicon. liber p Nicolaū de valle e gręco conuersus.

p Ierides musę quarum viget inclyta cantu
Fama ducum: ꝛ vestri decus immortale parentis
Dicite cur hominum pars hęc sine nomine vitam
Ducat: ꝛ illius cur fama ęterna per altum
Euolet: hęc iouis est magni diuina voluntas
Ille etenim altitonans summi regnator olympi
Excitat imbelles animos. ꝛ fortia corda
Debilitat. duce quo fortuna inimica superbos
Deprimit: atq; humiles clarum super ęthera tollit.
Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad vsum
Et capiunt molles crudelia pectora cultus.
Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,
Cui nihil ignotum est. sanctissima dirige iura
Iusticię: liceatq; mihi fraterna monere
Pectora. ꝛ ignotos viuendi ostendere mores
Sunt geminę in terris quibus altercantur in vnum
Mortales causę. varia q̄ mente trahuntur.
Vna quidem studium laudabile sedula curat.
Altera crudeli rerum depascitur haustu.
Bella cupit. pugnęq; exercet iniqua tumultus.
Inuisum atq; atrox pestis genus. hanc tamen ipsi
Mortales fugiunt: tandemq; volentibus hanc. dijs
Exoptant. nequeuntq; huius cohibere furores.
Illam autem prius obscurę genuere tenebrę
Sed fato meliore. pater saturnius illam
Et generi humano ꝛ terrę radicibus imis
Imposuit. segnes artus ꝛ inertia corda

Excitat. alter enim segnis cui vita manebat.
Alterius spectans cumulos mora nulla bouesq;
Jungit et impresso terram diuertit aratro
Siue domum curat: siue inserit alter ad artes:
Vicinum vicinus agit. laudabilis hec est
Pugnandi ratio. fugienda sed altera. sub qua
Inuidet aut figulus figulo vel egenus egeno
Siue faber fabro. dulcisq; poeta poete
Hec mea dicta pcor toto cape pectore perse
Nec te crebra foro speculantez iurgia vulgi
Auocet a studijs pugnandi inimica voluntas
Nemo forum sequitur. quem non fouet ãnua messis
Et bene clausa domi cereris gratissima dona
Hec qrenda prius dehinc si vacat i pete vulgus
Et fora in alterius rebus certamina pone.
At non illud ages iterum germane. quod olim
Ausus es infelix. litem hanc data iura resoluent.
Scis quondam inter nos prima est partita facultas
At tu nil iusta multum plus parte vereris
Tecum efferre rapax. corruptus munere iudex
Ille tuo est. sub quo tota hec sententia pendet.
Ignarus. non nouit enim q̃ dulcius: aut q̃
Sit medium toto. melius. seu viuere malua
Vtilius. quantum dulci seu viuere porro:
Hos veterum victus occultauere superni
Inq; polo retinent celestes. tempore quorum
Sat fuit vna dies tenui exercenda labore
Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
Annua. tunc poteras temonis robora fumo

Exploranda dare. et nulli iuga curua premabant
Terga boum. nullum hemionos sensere laborem.
Hos voluit faciles viuendi abscondere mores
Ira iouis. cum se deceptum fraude promethei
Sensit et illius causa mortalibus auxit
Curarum moles subreptumqꝫ abdidit ignem.
Reddidit hunc iterum terris curuaqꝫ latentem
Subripuit ferula cauto puer ille tonanti
Iapetionides. iacto qui fulmine gaudet
Lusit fraude sua. subitam tamen arsit in iram
Hęc pater effatus nubis collector aquosę.
Iapetionide cuius prudentia cunctos
Consilio excellet magnum spreuisse tonantem
Arte tua gaudesqꝫ dato mortalibꝫ igne.
Heu nociture tibi generi nociture futuro.
Tale mali genus excutiam quo pectore toto
Exultent homines cupidi sua damna ministrent.
Subrisit fatus diuū pater atqꝫ hominū rex
Uulcanum aspiciens atqꝫ illi talia mandat
Uade celer speciem e terra mixtoqꝫ liquore
Confice mortalem cui vocem ⁊ robora iunge.
Sitqꝫ ea virgineę cęlestis imago puellę.
Quam sibi quisqꝫ velit. dea quā doctissima pallas
Instruat: ⁊ varias ꝑcurrere pectine tęlas
Adiiciat capiti facilem venus aurea formam
Curet vt assidua stimulata cupidine corpus.
Fallacemqꝫ addat mentem ⁊ fallacia verba
Interpres superum victor cyllenius argi.
Dixerat. imperio iouis annuit ęqua voluntas

Celicolum : exemplis fingis vulcane puellam
Virginis ora deę similem. quam glauca minerua
Cinxit. ⁊ ex omni fulgentem parte poliuit.
Huic etiam charites. etiam celeberrima pitho
Aurea candenti posuere monilia collo.
Effusęqȝ comas horę de flore coronam
Vernali tribuere deę . tamen attica pallas
Illam pręcipuo formę decorauit honore:
Et superum interpres victor cyllenius argi
Fallacem attribuit mentem et fallacia verba.
Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
Quando quidem dederat sua munera quisq; deorum
Mercurius merito pādoram nomine dixit.
Exitiale malum mortalibus ⁊ fera pestis.
Postq̃ aūt tantos confecit iuppiter astus
Mercurium ad magnum iubet ire epimethea. dono
Cui ferat hanc. qui nil veritus p̄cepta promethei
Cepit. et accepto nouit sua damna epimetheus.
Nam prius humano generi secura manebant
Tempora nulla mali species aut cura laboris
Morborumqȝ genus. tristem qui funeris atri
Corripuere viam. quibus omnis frangitur ętas
Vincere dulce fuit. quadam sed tegmen ab vrna
Dum pandora leuat. totum exiliere ꝑ orbem
Curarum infestę effigies. spes sola remansit
Intus ⁊ e labris imo sub parte resedit.
Obstitit impositum nam tegmen abire volenti.
Sic qui fulmen ait nubis collector aquosę
Iusserat. innumereqȝ etiam mortale vagantur

Per genus infanda spẽs. quibus ęquor. et omnis
Terra infecta tumet. morbi noctesqꝫ diesqꝫ
Sponte sua sine voce ruunt. nāqꝫ ab ioue summo
Ablata est illis q̄cunqꝫ potentia fandi.
Sic impune parens offenditur ille deoꝝ.
Si vacat o frater si non audire recuses
Ordine plura canam. genus immortale creatum
Ac mortale simul credendum est. aurea primum
Sęcula dij superi totum sparsere ꝑ orbem
Tempore quo cęli imperium saturnus habebat:
Tunc homines diuum viuebant more. nec illos
Anxia curarum moles operumqꝫ labores
Lassabant. aberat tristi cum mente senectus.
Semꝑ ꝛ in valido regnabant corpore vires.
Nulla mali labes. cōuiuia lęta placebant
Mors similis somno fuit. atqꝫ vberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat
In cōmune bonū. nec quisq̄ꝫ inuidit habenti
Quam fęlix ętas. erat omnibus vna voluntas
Et taciti lętos soluebant pectora in vsus.
Aurea postq̄ꝫ hominum paulatim defuit ętas
His pater altitonans meritos adiunxit honores.
Sub terris habitare dedit. qui numina facti
Et genus humanum sanctę quoqꝫ iura tuentur
Justicię. tenebris circūfusiqꝫ ꝑagrant
Terrarum fines. ꝛ opes mortalibus augent
Proxima successit terris argentea proles
Auro deterior sensuqꝫ ꝛ moribꝫ impar
Tunc sibi quisqꝫ suę fecere sub vbera matris
Ocia mortales. paulatim adoleuit in annos

Ingenii rude principium quo decolor etas
In propriis etiam laribus rude pectus agebat.
Aucta tamen postq̃ ad summũ puenerat etas
Viuendi breuius spacium fuit anxius ardor
Curarum incumbens aderat. quas improba mentis
Gaudia fecerunt. alterna iniuria nunq̃
Destitit. ꝛ nulla in superos reuerentia nullos
Sacrorum ritus etas argentea vidit.
Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram
Postq̃ hominum occuluit argentea secula tellus
Non tamen illorum sine nomine vita recessit.
Sub terrisq̃ dei sedes coluere secundas.
Tercia post illam successit aenea proles
At nihil argento similis dr ya dumq̃ creata
Sanguine dura quidem robustaq̃ pectora tendens
Tota feri misero martis feruebat amore.
Nulla quies illi. nullum ius. durior etas
Ipso adamante fuit vultu metuenda superbi.
Cui nunq̃ inuictum robur fortesq̃ lacerti
Defuerant humeris. tunc erea tela domusq̃
Omnis in ere labor. non ferri emerserat vsus.
Hec autem ꝓprio proles consumpta furore
Ad gelidi loca nigra ditis sine honore recessit.
Et q̃q̃ extiterit inuicto robore ab atra
Morte tamen victa est solis lumenq̃ reliquit.
Postq̃ autem occulta est ꝛ aenea corruit etas
Quarta fuit sololes melior cui plurima toto
Iusticie herebant animo p̃cepta verende.
Diuinũ genus heroum primumq̃ vocari

Semidei immensos illi potuere per orbes.
Hos insanus amor martis belliq; nefandi
Ardor. agenoride septem prope mgnia cadmi.
Edipode imperij causa consumpsit. ꝛ alti
Hos maris vndisonij fluctus. cum pargama classes
Argolicę peterent. vbi pallida mortis imago
De sup incubuit. dum iusto vlciscitur ense
Tindaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
Juppiter. et vitę meliorem tradidit vsum.
Elysiosq; dedit colles habitare profundi
Litus ad oceani. fęlix ꝛ sancto propago
Hic vbi vernat humus. vbi dulcia poma quotannis
Ter gremio effundit nutrix vberrima tellus
Ostendunt non me quinta cum stirpe creassent
Fata. sed ante mori seu post licuisset oriri
Ferrea nunc ętas. quam curę et mille labores
Nocte dieq; premunt. paulatimq; illius instant
Exitio. sic dijs placitum. sed prospera tanto
Fata etiam venient aliquando in turbine rerum
Nec minus hęc infanda hominum delebitur ętas
Cum matura annis illorum tempora cani.
Inficient crines natis nec vt ante parentes
Nec patribus nati similes nec hospite tutus
Hospes erit. sanctum corrumpent fędus amici
Et furet arma ciens inter discordia fratres.
Viuet honoris inops hominum properata senectus
Nec pudor effractos senio obiurgare parentes.
Infęlix soboles. legem et pręcepta deorum
Nescit: et inualido non hęc alimenta parenti

Iusta suo reddet. quid enim q iniqua rapaces
Appetet vsq manus vrbesq et menia narrem
Alterna deleta manu. iurataq fallent
Flumina iusticie nulli tribuentur honores.
Pulsa gemet bonitas. illum venerabitur orbis
Cui mala mens suadet fera crimina tota iacebit.
Tota quid em orbato tecum reuerentia vultu
O dea iusticie. soboles en improba ledet
Si probus vllus erit. quem contra insurget iniqua
Voce furens factum affirmans. altrixq malorum
Inuidia incedet fatali turbida vultu.
Protinus humanas sedes astrea relinquet
Diua suos parit er tendet reuerentia cursus
Ad superos nitido velataq corpus amictu.
Mille recedentes ille mortalibus egris
Non cessanda tamen rerum mala semina linquent
At nunc te moneam quamq sapis omnia iudex
His intende animum. sed quid iuuat ista monere
Stultus maiori quicunq resistere temptat
Vincitur: et magno penas subit inde pudore
Sic ego sum tanq volucris quam prenderit astur
Pressaq sublimes agitur philomena per auras
Hec dolet infelix vngui transfixa recuruo
Quam contra horribili raptor sic intonat ore.
Quid misera exclamas. te multum fortior astur
Te premit huc adsis quo te meus egerit ardor.
Et quamq bene suaue canas mihi cena futura es
Si lubet aut dimissa iterum remeabis in auras.
Sic fatus tacuit pennatus et impiger astur.

Tu modo iusticiam cole. nulla iniuria perse
Tecum habitet. fatale gerit secum illa nec illam
Ullus amat. nisi mens cui vilis ꝛ improba surgit
Uir bonus hanc inferre timet siq; intulit acti
Penitet. ꝛ magno contristat corda dolore.
Est via iusticię melior: qua vincitur omnis.
Omnis ad extremum veniens iniurius ardor
Quid dicam ꝙ nunq; aliquid dementia noscit
Ni modo passa prius. si qui male iura ministrat
Peierat ꝛ tandem dementi panditur error.
Eripe iusticiam corruptus munere iudex
Jus violat. dolet hęc ꝛ nulli visa per vrbem
Tristis it ꝛ lachrymas pęnam mortalibus orat
Qui violant iura ꝛ recti sacra fędera rumpunt
Uerum vbi iusticię sancti seruantur honores
Judicioq; pares ꝛ ciuis ꝛ aduena pendent
Urbs viget: augetur soboles: pax lęta vagatur:
Pax iuuenum nutrix. nunq; his fatalia bella
Preparat: altitonans nullis in rebus egestas
Imminet. in queq; nulla est offensio. dulci
Quos iuuat interdum genio alleuiare labores
Terra quibus large fundit sua semina ꝛ altę
Montibus innatę mittunt sua munera quercus
Blandiferę in summo. media tamen arbore mussant
Undiq; apum ingentes acies. vestem q; ministrant
Lanigerę pecudes. per se magis omnia florent.
Non his externas merces vehit ardua puppis.
Omnia dat tellus. quid enim ꝙ iuncta marito
Et patribus similes emittit fęmina partus.

Non datur hoc quibus illa placet violentia iuris.
Hos ad supplicium vocat alti cura tonantis.
Sepe subit penas plebs tota miserrima tantum
Unius ob noxam. pestis furit atra per urbem
Et male suada fames paulatim deficit omne
Vulgus et euacuos ostendunt tecta penates
Femina nulla parit. sic seuit iuppiter. erga
Quos malefacta iuuant qui si modo forte cruentum
Milicie exercent studium. mora nulla sinistro
Marte cadunt. vel si potius iuuat ire per altum
Illorum in medio submergitur obruta puppis.
Vos igitur qui iura datis conuertite mentem
Ad tales hominum penas. diuina potestas
Mortales circumuolitans videt improba quorum
Iudicia emergunt multorum in damna deumque
Ignorant monitus. genus hi mortale perrant
Innumeri tenebris circumfusique tuentur
Iusticie sacra iura domant genus omne malorum.
Illa quidem virgo est supero ioue nata parente
Nomine clara suo cetuque verenda deorum
Quam si quis violet lachrymans sua fata parentes
It iouis ante pedes et lamentabile fundens
Humanos queritur mores ac debita poscit
Supplicia in populos. tu iudex causa malorum
Qui violas sacra iura dee. iam dirige mentem.
Ius cole. in alterius te nulla pecunia vertat
Damna. nocet sibi qui cuique nocet. et male suadet
Ille sibi in quenque si quis male iura ministrat.
Cuncta videt pater omnipotens. et quod mihi tecum est

O iudex modo si lubeat speculatur ab alto
Nil latet hunc. aut hoc quales tribuantur honores
Justicię in populo. quam non ego pectore toto
Nec mea progenies coleret postquam orbe sub isto
Spreta iacet bonitas et ius iniuria vincit
Inuito ioue ni fierent. hęc accipe frater
Hęc animo meditare iniustum pone furorem
Ius quoque frater ama. sine quo genus omne ferarum
Credimus alterno certatim corpore pasci
At nos instituit vitę melioris origo
Jura dedit pater omnipotens. ea pectore toto
Si quis habet. decus ęternum pia pręmia reddet
Juppiter affligit si quis pro teste vocatus
Peierat. ac merito pensatur culpa nocentis
Supplicio. offendens ius ille offenditur vna.
Ex quo obscura quidem nulli quoque cognita surget
Posteritas. iusto de sanguine nata propago
Clara caput tollet patrio seruata decore
Hęc quoque quę referam stultissime concipe frater
Quam facile innumeras viciorum amplectimur artes
Haud procul illa habitant. breuis est via qua sit eundum
Est via virtutis contraria. sudor anhelus
Hanc sequitur. quę se scopulosis ardua cliuis
In longum prorumpit iter. riget aspera primo
Ingressus leuis est postquam alta cacumina tanges
Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro
Prospiciens rerum fines meliora sequutus
Dignum laude virum parentem recta monenti
Credimus. ille tamen sibi qui non consulit: aut qui
Alterius precepta fugit vir inutilis extat

Ergo age frater ades generoso e sanguine perse
Neu fuge fraternos monitus. operare laborem.
Inuideat tibi dira fames. spicaqꝫ recenti
Alma ceres ornata caput sua dona ministret.
Sic tibi plena domus. segnem crudelis egestas
Opprimit. hunc homines odio superiqꝫ sequūtur
Torpenti similem fuco. cui spicula surgunt
Horrida. distensumqꝫ fauis consumit edendo
Semen apū. piger ipse sedet. vitatqꝫ laborem
Tu modo curam operi q̄ntum potes adijce frater.
Horrea sic rumpunt messes sic copia rerum.
Sic pecus augetur. sic tu mortalibus aut dijs
Gratus eris. segnes animos ⁊ inertia corda
Oderunt. operi laus est imponere curam
Turpe sed huic ꝓhibere manus. incūbe labori
Forsitan ad studium torpentia pectora vertes
Dum partas ostendis opes. virtutis adeptus
Nomen ⁊ ęternum laudis decus. vtere queso
Arte. para victum. violare aliena nefandum est:
Fac superis ęquandus eas. incumbe labori.
Nec pudeat. pudor hic multos inhonestus egentes
Secum habet auget opes fiducia. q̄ꝫ melior res
A superis non vi. proh rerum insana cupido.
Proh animis infusa lues. iam nulla pudoris
Cura iacet passim longe post terga relictus.
Tu coleris duce' te paulatim corruit ille
Dijs inuisus homo. cui mens intenta rapinis
Inuigilat. neqꝫ enim semper fęlicia durant.
Nec minus omnipotens pęnis affligit eisdem
Qui seruum offendit. vel qui sanctissima frangit

Fœdera amicicię. seu qui cum coniuge fratris
Non pauet infandos coitus fraternus adulter
Vel qui in pupillos audet vim ferre nefandam
Vel qui in longeua confectum ętate parentem
Horribili voce insurgit. vix[que] abstinet illi
Verbera. non impune tamen. stat pęna nocenti
Post obitum. depone igitur tam falsa superbę
Mentis consilia. et melioribus vtere quęso.
Iure pio venerare deos. his tempore in omni
Et munde & pure liba cum clara nitescet
Sole dies. aut cum nox circūfusa tenebris
Abscondet terras casto torrenda sub igne
Hostia mactetur. hymnos cane. tura ministra
Ut tibi dij faueant immensa[que] copia rerum
Hinc tibi nascatur. multis vt egentib[us] ipse
Subuenias non vt viuas germane rapinis.
Conuiuas inter si vis discumbere. amicus
Non hostis veniat primum vicinia. nam si
Aduersum quic[quam] acciderit de more repente
Primum illa accurret. quę si sine vestibus esset
Nuda etiam veniet. quod non tibi sanguine iunctus
Non aget. iste sibi vestes at[que] omnia ponet.
Improba damnosa est vicinia. sed proba si sit
Utilis. hęc igitur cupienda est pectore toto
Tan[quam] laudis opus. ne[que] enim lamenta refundes
Amisisse bouem. proba si vicinia tecum est.
Acceptum metire & eodem pondere redde
Vicino tibi vt hic iterum succurrat egenti.
Res male parta mala est damnosa[que]. semper ab illa
Ergo caue. nec te vincant in amore sodales

Illum adeas qui te. fac' mutua munera reddas
Sponte datum capias. scelus est letale rapina.
Quicunqꝫ et si magnum aliquid largitur amico
Letatur. quicunqꝫ iacit de fronte pudorem
Et rapit alterius q̄cqꝫ intima turbat amici
Uisceraqꝫ et mentem cui vis illata rapinę.
Adde parum paruo: paruo supadde pusillum
Fiet et hoc magnum. infęlix pelletur egestas.
Si modo rem cumules. homine nec ledit habere
Cuncta domi. nocet esse foris. q̄ꝫ dulce bonumqꝫ
Pręsens accipere atqꝫ absente carere molestum est
Tunc bene potandum cum plena effundit ab aluo
Uina cadus. tunc parcus eris cum parte lyeus
Defluit e media. sed cum declinat ad imum
Spumantes iterum cyatos ꝛ pocula sume.
Quicquid polliciare homini seruetur amico.
Si quicq̄ꝫ cum fratre tibi est testem adijce rebus
Subridens. nocuit non credere. credere semper
Ne ve tuam alliciat meretrix caue fęmina mentem.
Rem totam vorat illa nimis dum blanda videtur
Heu q̄ꝫ damnosum est mulieri fidere cuiqꝫ.
Rem patris acceptam melius fouet vnicus heres
Auget et hanc. at tu plures in morte relinque
Ex te ortos. nam plura pater saturnius illis
Attribuet. sed te si cęcus tangit habendi
Ardor adhuc. fragilisqꝫ placet tibi gloria rerum
Hęc age quę moneam et varios operare labores

¶ Liber secundus de agricultura.

Um cęlo emergunt sublimi ab atl lantide natę
Pleiades truncanda ceres. morientibus illis

Mitte in aratra boues. latitare ea sidera dicunt
Viginti totidemqꝫ dies. annoqꝫ voluto
Apparent iterum. maturam incidere messem
Rursus et incipiunt dentata falce coloni
Hanc legem agricole atqꝫ habitantes littora seruant
Aut qui pingue solum vallosaqꝫ tecta tenerent.
Nudus ara. nudusqꝫ sere ⁊ mete corpore nudo
Si tempestiuos agroꝝ ducere cultus
Augeriqꝫ illos magnis successibus optas
Ne ve aliena roges interdum pauꝑ egenus.
Nō si ad nos supplex iterum fortasse redibis
Non iterum dabimus. iuuet exercere labores
Improbe quos inter mortales diua potestas
Sortita est ne tristis inops cum coniuge mesta
Aut cum natorum misera comitante caterua
Victum a vicino rogites. dare negligit iste.
Bis seu ter fortasse dabit. dehinc si petis vltra
Proficies nihil: at tu plurima verba refundes
Orabisqꝫ iterum frustra tamen. artibus vt te
Iam pridem admonui inuigila atqꝫ incūbe labori.
Dira fames procul hinc abeat. tua debita solue.
In primis tibi conde domum p̄cioqꝫ ministram
Dehinc eme. quam posses custodem adiūgere bobus.
Pone domi quantum toto tibi sufficit anno
In rebus spes est alienis irrita. nam si
Hic dare forte neget. tu semꝑ pauꝑ egebis.
Tempora labuntur operum quoqꝫ deficit vsus
Ad cras rem differre nocet. nunq̄ꝫ horrea nunq̄ꝫ
Implet iners. aut qui tempus producit. habenda est
Cura operi. turgescit opus. mala mille molestant

Affligunt hominem. cui segne ⁊ inutile corpus
Cum bene se posuit rapidi vis ignea phebi
Ac pater omnipotens fecundis imbribus ether
Desilit in terras ⁊ languida membra resumunt
Jam pridem amissas estiuo in tempore vires.
Nam breue sol hominum supra caput astat ab alto
At de nocte magis currus exercet agendo.
Tunc operum multo ante memor discinde securi
Siluam incorruptam. tunc germina desinit arbos
Fundere. datq; suas volitare per aera frondes
In tres tende pedes mortaria: contineat tres
Pistillus cubitos: pedibus quoq; confice septem
Temonem. qui si fuerit protentus in octo
Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus.
Palmarumq; trium rota sit. varijsq; repone
Ligna effincta modis. validamq; in montibus altis
Quere vel effuso campi super equore primum
Ac stiuam compone manum qua firmet arator
Temoni cuneis dentaliq; alliget imo
Torqueat ⁊ fortes illa durante iuuencos.
Binaq; p̄terea tectis seruentur aratra.
Sic melius. nam si casu discinditur vnum
Restat adhuc aliud validos agitare iuuencos.
Temonem ex vlmo. viridi seu confice lauro
Stiua sit ex prino. dura dentalia quercu.
Duc in aratra bouem nono qui viuat in anno
Apta etas operi matura est. franget aratrum
Bos iuuenis. minitans iuuenili prelia cornu
Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet
Quere quater decies annorum etate bubulcum.

Quadrifidus panis et offellas cesus in octo
Sit cibus huic. recto sulcabit vomere terram
Si maturus erit. studium intermittet arandi
Junior. aspiciensque pares ętate colonos
Ibit ad hos ludosque ciet lasciua iuuentus
Ergo non melior iuuenis nec semina versę
Sparge humi: quantum terrę mēsura requirit
Contemplare etiam cum grus e nubibus altis
Assiduos agitat clangores: nunciat imbrem
Venturamque hyemem tempusque indicit arandi.
Angit et illius mentem cui nulla boum spes
Tunc redeant feni plene ad pręsepia tauri
Tunc proprios operare boues et plaustra. sed inquis
Non habeo. dabit hic. facile petere atque negare.
Mentis inops alius. quid enim componere currum
Tunc volet ignarus non nouit quantus in illo
Sit labor et centum compagibus insita ligna
Quę debent multo ante domi prouisa reponi
Pręterea cum tempus adest rescindere campum
Fortius insistas operi exercere ministros.
Nam vertenda duplex tibi sicca atque humida tellus.
Vere nouo veniant celeres ad aratra iuuenci
Fertilis et grauida culmus procumbit arista.
Neu te decipiat cum semina colligit ętas.
Sit noua cui studeas tellus nec aratra quotannis.
Terra recens large natis alimenta parabit
Plutonem in primis venerare atque annua sacrę
Vota refert cereri cum stiuę innixus agendo
Incipis exercere boues stimuloque fatigas.
Sic immensa tibi surgent cerealia dona.

Semina cum terrę cõmittis. pone sequatur
Seruulus: atq3 auibus rastro sata lęta recondat
Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos.
Lęditur aduerso qui negligit omnia fato
Si sit pingue solum: grauide inclinantur aristę.
Fęlicesq3 operum successus a ioue summo
Hinc capies. neq3 sub tectis extendit arachne
Fila. sed immensę replebunt horrea messes.
Tunc gaude ꝛ cani florentia tempora veris
Lętus agas. cum te cassum crudelis egestas
Aspicit. ꝛ parto turget domus. atq3 aliena
Re tibi non opus est. tua pluribus adiumentum.
Fit sterilis tellus medio versata sub ęstu
Hincq3 solo residens imas falcabis aristas
Auersos religans culmos tenuisq3 sequetur
Spes vitę. pauci te mirabuntur ab agris
Parua sub exiguo referentem farra canistro
Difficile interdum mutabile noscere tempus.
Mobilis ꝛ varia est alti natura tonantis.
At si tardus aras tardus tibi solus amanti
Afferet auxilium si largis imbribus ęther
Tres noctes totidemq3 dies non cessat ab alto.
Donec replerit validi vestigia tauri.
Tempore quo querna residens sub arbore coccyx
Exululat: gaudentq3 hominum mortalia corda
Vere sub aprico. sic tardus forsitan ęques
Qui tempestiuo diuertit vomere terram
His intende animum. nec florida tempora veris
Te lateant. glacialis hyems tibi cognita surgat
In qua incumbendum est. nec te vlla taberna moretur

Aut narrata loco sub apꝛico fabula tardet.
Dum frigēt aliȷ̈ vir rem tamen impiger auget.
Surge igitur. nec te pauꝑtas oppꝛimat illo
Tempoꝛe. dira fames tenues facit esse lacertos
Elatosqꝫ pedes: ⁊ crura tumentia multo
Sanguine. segnis inops. ⁊ spe suspensus inani
Inclinat mentem sceleri. et meditatur iniquos
Unde paret victus. hominem spes nutrit egentem
Irrita cui nihil est et tota luce vagatur
Dum media elapsa est ęstas: ꝓperate ministri
Condite dic casulas nam semꝑ non erit ęstas.
A iano mēsem dictum caue. nubibus ille
Lętalem bobus glaciemqꝫ ⁊ frigoꝛa ducit.
Tracius insurgit boꝛeas. et turbine facto
Disturbat maria ac campos siluamqꝫ sonantem
Alticomas quercus annosasqꝫ roboꝛa pinus
Diruit ex alto ⁊ valles iaculatur ad imas.
Siluarum auditur fragoꝛ vndiqꝫ. sed fera duros
Arrigit ip̄a pilos caudamqꝫ in curribus angit.
Quin etiam quibus est nullis densissima pellis
Perfoꝛat ille quidem setosasqꝫ pectoꝛa transit,
Nec se defendunt dura sub veste iuuenci.
Et misere algescunt hyꝛsuto crine capellę
Uincit ouis boꝛeam instantem fultoqꝫ repellit
Tegmine lanarum. sed non obsistitur illis
A senibus: curuo facit hos incedere collo.
Non tamen ad teneram penetrat boꝛeale puellam
Frigus. at illa domi cui nondum nota libido
Matris apud charę gremium sedet. atqꝫ hiemales
Non sentit glacies ⁊ tota nocte quiescit.

Atq oleo teneras interdum perluit artus.
Tum polypo durum est gelidis habitare sub vndis.
Nec videt vnde sibi venetur in equore pdam
Alleuietq famem. proprios tum deniq in artus
Vertit atrox rabiem immensam. sic imbribus atris
Turbatur mare. sic atra caligine celum
Sol quoq ad ethyopas radios z lumina fundit
Rarus apud graios. fugiunt animalia curui
More senis valles imas. et dente trementi
Concaua saxa petunt nemorum tenebrosaq tecta
Tunc quoq ne noceant hyemes tibi protegat artus
Mollis lena tuos. cui texta ex ordine recto
Pauca sed aduerso ducantur plurima fila.
Sitq ea crure tenus. vetat hec per corpa setas
Surgere z instanti pbibet durescere vento.
Tegmina sint pedibus taurorum e pelle cothurni.
Nec nocet bos inflare pilis. vt frigora vincas
Edorum teneras neruo bouis insue pelles.
Ac dorso suspende. tegant capita alta galeri
Ne madeant aures. borea spirante cauendum est.
Frigoribus tunc ros celo diffusus ab alto
Intus alit cererem sacros operumq labores.
Ille quidem vi ventorum e fluuialibus vndis
Tollitur in sublime z matutinus in agros
Desilit. interdum expectat tempora noctis.
Interdum borea nubes agitante procellas
Vertitur in ventosam hyemē. fuge prouidus illam
Acceleretur opus. pete tecta obstantia ventis
Ne forte obscuro nebularum infusus amictu
Immadeas. largosq imbres pluat humida vestis.

Pascua tunc carpant q̄uis non pinguia tauri
Quippe leuis labor. et longa sub nocte quiescunt.
Nutrimentum ingens. vobis vberrima mando
Agricole. faciliqȝ dies transire labore.
Nec seruanda tibi donec nox equa diebus
Atqȝ iterum fatis committit semina terre.
At dum sexdecies sol arduus occidit vndis
Hibernum post solsticium sacrosqȝ relinquens
Oceani fluctus sublimi arcturus olympo
Exoritur primumqȝ cupit splendescere sidus.
Tunc vites incide noui neqȝ nuncia veris
Antiquos iterans q̄stus p̄cedat hirundo.
Dum tamen immensos effundit pleias estus
Prosiliensqȝ vmbrosa petit plantaria limax
Tellure e sicca. tunc vinea nulla ligonem
Sentiat. ac celerent vncata falce ministri
Maturam in segetem. nec te pulcherrima tempe
Detineant segnem matutiniqȝ sopores.
Eya age rumpe moras. pelle ocia segnia pelle
Dum vocat alma ceres. robustaqȝ collige farra
Pone domi quantum toto tibi sufficit anno
Mane operi assurgens. operis pars tercia mane
Conficitur. labor haud grauis est de mane. viator
Longum liquit iter. taurosqȝ exercet arator.
Preterea sua dum scolymus florentia mittit
Germina. ⁊ in ramis dulces resonare cicade
Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis
Fit capra tunc mollis tunc sunt dulcissima vina
Feminaqȝ vrenti veneris prurigine corpus
Appetit insanos coitus. lassantur ab estu

Membra virum. tantumqꝫ potest vis ignea solis.
Tunc licet ardores gelida releuare sub vmbra
Fontis ad apricos latices. sempqꝫ fluentis
Murmur aquę. faciles quam circum leniter aurę
Aspirant zephiris plerūqꝫ agitantibus illas.
Hic hylares lętus cyathos ⁊ pocula sume
Bublina. ter infusa magis. quę temperet vnda.
Hic tibi ab vberibus caprarum caseus adstet
Quę nullos pascant fętus. hic lactea liba
Hic tibi siluestris ponatur caro iuuencę
Quę nondum enixa est. hic mollior edulus adsit
Et iaceas saturus patula sub tegminis vmbra
Surge tamen. cęlo cum fulget orionis astrum
Tempus adest. cereri sacras terat area fruges
Ad ventos posita atqꝫ ingenti ęquata cylindro.
Nec nisi librate ducantur ad horrea messes
Postq̄ꝫ autem satis ad victum tibi contulit ęstas
Continuo cui nulla domus sit quęre ministrum
Adde etiam ancillam. quę sit sine prole. molestum est
Et graue seruitium illius: quam cura remordet.
Natorum. blandire cani. panemqꝫ ministra
Peruigil ante fores sedet ille domumqꝫ tuetur
Dente rapax furiqꝫ altis latratibus instat.
His propere exactis fęnum paleasqꝫ reconde
Hemionos q̄ꝫtum satis ac nutrire iuuencos.
Inde laboranti requies prębenda colono
Tempus ⁊ exhaustis pariter iuga demere tauris
Dum tamen in media cęli statione refulget
Syrius. orionqꝫ loco splendescit eodem
Et rosea arcturi cernit pallantias astrum.

Tunc vuas tenero abscindens de corpore matrum
Per bisquinqꝫ dies tepido sub sole iacentes
Pande. dies etiam molestant quinqꝫ sub vmbra.
Dehinc torq̄. capiant vegetes. iocunda lyei
Munera. sed sidus cum deficit orionis
Pleiadesqꝫ hiadesqꝫ cadunt meminisse iuuabit
Protinus imp̄sso subuertere vomere terram.
Stat tempestiuo cuncta exercere labori.
Si tamen infestum iuuat ire per ęquor et alta
Puppe vehi. moneo ne quando ab athlantide natas
Orion sequitur totoqꝫ excludit olympo
Ut videas illas medio submegere ponto
Nauigio incūbas: mare tunc tollentibꝫ euris
Obscurum vndosos iaculatur ad ęthera fluctus
Tunc igitur iaceant religatę ad littora puppes.
Saxorum nixę obicibus ne forte ruentes
Discutiant venti. pateat pars ima carinę
Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
Instrumenta domi naualiaqꝫ arma quiscant
Pensa gubernandiqꝫ exploret robora fumus.
Interea certeris sacros operare labores.
Nec prorsus fugiendus ager. labatur in altum
Equor amica ratis. dum non magis vnda tumescit
Nec refluunt vasto sublati gurgite montes
Uadat onusta tamen censu reditura supbo
Hic meus ille quidem genitor dum paup egeret
Errabat maria alta secans fluctusqꝫ profundos
Ille olim ęolidam cumam atqꝫ ea litora linquens
Appulit huc. non spe lucri cōmotus auara.
Durum opus exercere inuisa vrgebat egestas

Ille vagus demum prope tempe heliconia sedem
Ascream incoluit celi in regione molesta.
Frigore nunc nimio nunc intolerabilis estu
Tempore quosque suo iuuat exercere labores
Nauigium ante omnes. cuius si te vlla remordet
Cura: placetque altos sulcare per equora fluctus
Dum faciles spirant venti ⁊ furor ille quieuit.
Nec te inuisa fames alieno viuere parto
Cogit ⁊ inuitus multorum debitor. extes
Vade. nec in cymba. sed te vehat ardua puppis
Ingentes referant census ingentia mercis
Pondera. preterea que sint aptissima nautis
Tempora narrandum est. quamquam mihi parua per vndas
Vita fuit. vixque ex illa tantum aulide cursus
Litus ad euboeum. sub qua omnis grecia quondam
Dum pelago deseuit hyems conuenit in vnum
Et merito infandos fatum iuratur in hostes.
Inde mihi placuit nō longe ad chalcida cursus
Huc vbi magnanimum genus amphidamantis achiui
Constituunt populis certamina. ⁊ inclyta quondam
Munera defuncti ponunt in honore parentis.
Hic ego me dulcis referentem premia cantus
Auratos memini tripodas quos sponte dicaui
Musarum ante aras. quibus antra heliconia cure.
Ille vbi me primum dulcem docuere poesim.
Tantum igitur mihi res naualis cognita surgit
Dicam aliquid tamen ⁊ varios pandam etheris vsus
Hec etiam nobis aspirauere camene
Equora tuta legant instructo remige puppes
Cum deciesquinque est series exacta dierum

Estiuum post solsticium. et iam deficit estas.
Nam neque tunc classes medio nec na uita ponto
Obruitur. ni forte velit iouis alta potestas.
Aut deus ipsarumque parens neptunus aquarum
Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
At lenes spirant zephiri tranquilla quiescunt
Equora. tunc celerem ventis committe carinam.
Vadat onusta tamen. reditum properare memento
Quam prius ipsa nouos fundunt vineta liquores.
Autũnumque imbres. et hyems infausta procellis.
Aut notus insurgat pluuia rorantibus alis
Incumbatque mari totumque euoluat ab imo.
Exercent etiam studium nauale sub ipo
Vere nouo. cum se tam latas arbor ab alto
Induit in frondes. quantum vestigia cornix
Pandit humo depssa. silet tunc nabilis vnda
Ast ego nauigium graue tunc semperque molestum
Crediderim. hoc natura homines leuitate nefanda
Subtraxere. agitant diuersa pericula fluctus.
Et tamen ire placet. quamquam mors dura sub vndis.
Diuitie sunt vita hominum. atque insanus habendi
Ardor. ad hec animum germane intende parumper.
Concipe fraternos monitus. maria alta secando
Fac tecum ne cuncta vehas. maiora reserua
Nec nimis est oneranda ratis. sit ponderis equi
Quicquid in hac. durum est aduerso occurrere fato
Fluctibus in medijs. currus discinditur omnis
Si grauius supinstat onus. seruare memento
Mensuram in rebus et idonea tempora ad vsus.
Cum preter decies tibi vita elabitur annos.

Connubium maturum aderit decimumqꝫ puella
Exigat ⁊ quartum sed quinto nubat. ⁊ illa
Virgo sit. atqꝫ habitet ꝑpe te. cui sedulus adstes
Sedulus inspicias artemqꝫ vsumqꝫ puelle.
Hec age. ludibrio ne te vicinia cantet.
Coniuge nil melius casta. nil turpius illa
Que venerem prurit sine fine ⁊ prostat ad omnes
Semper et exitio superimminet illa virorum.
Nemo etiam fratris in amore equetur amicus.
At par si quis erit sit amandus tempore in omni.
Nulla ex te inceptuꝫ fedus discordia soluat.
Mentiri scelus est. prestat compescere linguam.
Infandum si vim tibi quisqꝫ inferret amicus.
Aut ore aut manibꝫ. surge ⁊ vlciscere. redde
Redde vicem duplicem. q̄ si illum penitet acti
Ac penam implorans iterum te exoptat amicum.
Suscipe. vile quidem est homines noua querere semꝑ.
Federa amicicie. multos si frater amabis
Non laudo. nullos etiam. medium sit in isto.
Si tibi corda tument vultus non indicet iram.
Turpe sequi sceleratum hominem. maledicere cuiqꝫ
Infandum est. qui iam vita laudatur honesta.
Nunqꝫ a te nunqꝫ misera obiurgetur egestas.
Diuinum donum est. diuumqꝫ eterna voluntas
Illa quidem. que sepe viri sublime molesta
Impedit ingeniumqꝫ vetat supalta leuari.
Qui loquitur parce linguam nec in omnia soluit
Thesaurum p̄se gerit ille. ea gratia magna est.
Vt linguam moderes pēsataqꝫ verba loquaris.
Si quenqꝫ verbo ledes lederis et ipse

Grata in amicorum venias conuiuia sumptu
Communi. dato particulam. gratissima sunt hec.
Acre ioui vinum seu dijs de mane cauendum est
Illauta libare manu. tum vota precando
Incassum fundes nulli exaudita deorum
Solis ad aspectum. nec quenq mingere fas est
Nocte sub obscura. recto neq corpore nudo
Nox quia sacra deis. media nec credimus illud
Posse licere via. si declinetur ab illa
Esse etiam vetitum diuis vir et omnia noscens
Herens parietibus sedet atq exponit vrinam
Intus vbi orbate tenuis latet angulus aule
Nec coitu polluta sacros genitalia pandas
Ante ignes. neq cum dulci tibi coniuge prestet
Concubium vt generes: dum mesto a funere tristi
Mente redis. superum sacra sed letus ab ara
Credimus inuisum superis semperq molestum
Qui natat assiduo labentia flumina cursu.
Quam prius abluerit manus pia vota precesq
Fuderit ante ipsas supplexq orauerit vndas.
Infandum ante aras vngues incidere cum dijs
Sacra facis. scelus cyathos imponere vasi
In quo vina latent. sacros operare lebetes.
Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauisse nefandum est
Perfice tecta prius quam cornix garrula ab alto
Nunciet atram hyemem ruit hec inimica procellis
Fac sedeat bissex. quibus etas exigit annos
Aut totidem menses natorum cara propago
Sede sub instabili. iuuat hoc omneq repellit
Segniciem. facit esse agiles et ad omnia promptus

Fœdum aut turpe virum est thermis mulieribꝰ vti
Hoc prorsus fugiendum etiam stat talibꝰ atrum
Supplicium. ante aras superum obiurgare nefandum est
Sacra ministeria ac diuinas spernere cultus.
Nec licet in fluuio neqꝫ fontis mingere in vnda
Est quoqꝫ turpe aliud vetitum. fuge pessima famę
Nomina. fama malum facile in sublime leuatur
Est graue sufferri nimium: nimiumqꝫ molestum.
Difficile vt taceat. nunqꝫ delebitur illa
Sedula quę varias populi penetrauit ad aures.
Est dea fama quidem sunt ipsi numina famę.
Sit tibi pterea series seruanda dierum.
A ioue nati omnes sunt a ioue tempora nata
Ultima mensis erit nullo exercenda labore
Hac genio vtendum est. illa omnes festa per vrbes
Ducitur illa forum claudit neqꝫ iura resoluit.
Prima dies sacra est. et quarta ⁊ septima. prima
Natus apollo die radiantia lumina fudit.
Luce domum quarta fęlix ducenda sit vxor.
Omine captato. sunt omnia prospera rebus.
Et licet in curuam trabibus componere nauim.
At quintam fuge nāqꝫ illarꝫ pallidus ortus
Tum dirę eumenidum facies toto orbe vagantur
Castigant si qua in terris periuria falsum
Affirmant q̄ lis alterne agitata creauit.
Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum.
Leta viris. multiqꝫ etiam nascuntur in illa
Quis mala mens fallax animus fallacia verba
Et qui concubia exercent arcana per artem
Ha couium setus licitum castrare vel hędos

Et licet infixa pecudes circūdare mandra
Scindimus octaua forti genitalia tauro
Castramusqȝ sues. fęlix est ponere plantas
Nona. viros gigni vel amica sorte puellas.
Luce viris decima fausto quoqȝ credimus ortus
Unaqȝ post decimam fęlix incidere vires.
Et tempestiuam segeti supponere falcem
Hoc curat bissexta etiam fęlicior illa
Stamina ꝛ exalto tenuissima torquet arachne.
Ingentem accumulant formicę farris aceruuȝ
Et iuuat arguto percurrere pectine tęlas.
Tunc quoqȝ siluestres licitum castrare iuuencos.
Tercia post decimam plātaribus optima surgit
Spargere semen humi pallet contraria semper
Quartaqȝ post decimam mulierum prospera natu.
Ac prēsos domitare boues validosqȝ labori
Hemionos canibus faciles adiungere cultus.
Et leuire manu pecudiqȝ imponere mores.
Atqȝ aperire cados ꝛ dulcia fundere vina
Sextaqȝ post decimam plantaribus inuida surgit.
Oportuna viros nasci sed iniqua puellas
Aut nasci aut thalamos petere atqȝ herere maritis
Septima post decimā cereris terat ordea sacrę
Ingentemqȝ licet ferro discindere siluam.
Ac varias aptare trabes quibus ardua tecta
Moliri aut structam possis agitare carinam.
Nonaqȝ post decimam fęlix est cum dea surgit
Lutea. sed medium cęli cum venit in orbem
Fit grauis ex media ad finem lętissima fulgit.
Proxima lux sapientem hominem diuina creandi

Insigni viget officio. nec luce dolendum est
Post illam quarta: sacra est ea. leta trahantur
Gaudia. quinta dies post hanc iuga curua iuuencis
Ponit ⁊ hemionos ⁊ colla exercet equorum.
Altaq₃ veliuolas deducit ad ęquora puppes.
Et noua componit dulci sua vasa lyęo.
Quam pauci nouere ⁊ recto nomine dicunt.
Sunt harum humano generi seruanda dierum
Tempora quippe illud magnis successibus augent.
Sunt alię ancipitesq₃ tamen sine mente neq₃ vllo
Officio excellent hanc alter laudat et illam
At paucis natura illarum cognita surgit.
Nam tunc ipsa dies totum complectitur orbem
More pię matris. sęuę modo more nouercę
Nunc fulget nunc atra latet. felixq₃ beatus
Ille quidem. qui diis gratus cui cognita sunt hęc
Omniaq₃ inspiciens rerum se exercet ad vsus.

¶ Liber georgicorum. Nicolai de valle finit fęliciter.
Impressus Dauentrię per me Jacobum de Breda
Anno. M.cccc.xcij.

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS
Bibl. Jag.

V
B C
7180

P
93

Nicol. de Valle
1492
Mantuanus 1489
Pompon. Laetus 149
Valerius prov...
...iern. Balbus